

OPOMBE

1. I. Slokar, Geschichte der österreichischen Industrie und ihrer Förderung unter Kaiser Franz I., Wien 1914, str. 511. — 2. Vlado Valenčič, Še nekaj steklarn na Kranjskem, Kronika V/2, str. 61 sl. — 3. Vlado Valenčič, Vloga steklarn pri izkoriščanju gozdov na nekdanjem Kranjskem, Gozdarski vestnik, letnik XI, 1953, št. 6—7, str. 185 sl. — 4. Vse nadrobne navedbe do te dobe in za poznejši razvoj so posnete, kolikor niso navedeni drugi viri, iz sledeče literature: R. M. Cossar, L'industria del vetro nell'alto Goriziano, v Archeografo triestino 1926, str. 315—315. R. M. Cossar, Gorizia d'altri tempi, Gorizia 1954, str. 87—95; R. M. Cossar, Storia dell'arte dell'artigianato di Gorizia, Pordenone 1948, str. 267 in 269;

Morelli, Storia della Contea di Gorizia II, III, 137. — 5. Drž. arhiv Ljubljana, Gubernijski arhiv 1808, fasc. 32 No. 8107. — 6. Slokar n. o. m. str. 513. — 7. Plitek, v Archeografo Triestino 1926, str. 266; Löwenthal, Geschichte der Stadt Triest II, str. 14. — 8. Vlado Valenčič, Vloga steklarn, Gozdarski vestnik, letnik XI 1953, št. 6—7, str. 186 sl.; isti, Steklarne v notranjskem Javorniku, Kronika III/2 (1955). — 9. Še nekatere podrobnosti o steklarstvu na Goriškem je najti v sledečih člankih: R. M. Cossar, Ricordi di una vecchia industria Goriziana, La Porta Orientale, 1951, str. 807—815 (z bogatim slikovnim gradivom), in Peter Butkovič, Steklarstvo na Goriškem, Koledar za navadno leto 1922, izdala in založila »Goriška matica« v Gorici, III. letnik, str. 26—27.

O RODU IN ROJSTVU KIPARJA FRANCESCA ROBBE

SAMO PAHOR, TRST

Rojaštvo Francesca Robbe, najpomembnejšega kiparja ljubljanskega baročnega umetnostnega kroga, je še danes nerazrešena uganka. Sam se je podpisoval kot »Venetus«, kar bi nas speljevalo na misel, da je bil po rodu Benečan ali da je bil rojen vsaj v širšem beneškem zaledju, v beneški »Terri fermi«. Seveda pa je pojem »benečanstva« zelo širok in lahko zajame tudi okolico Trsta. In res je že Viktor Steska¹ domneval, da je bil Robba rojen v okolici Milj pri Trstu, kjer to ime še danes srečamo. Prav tako dopušča Robbovo miljsko rojaštvo Francè Stelè² in Melita Stelè³ piše, da se je rodil okoli l. 1698.

Domneva o rodu je povsem pravilna. Priimek Robba, v prvih časih pisan Roba, se pojavi v miljskih dokumentih že v XV. stoletju. V kodeksu, ki vsebuje miljske mestne statute iz leta 1420, so tudi štirje popolni seznama članov velikega mestnega sveta in začetek petega seznama.⁴

Prvi seznam je mogoče datirati v leta 1420—1431, drugega v čas po letu 1437, tretjega ni mogoče datirati po vsebini, temveč le po mestu med drugimi. Je zadnji, ki je pisan v gotici. Nastanek četrtega seznama moremo staviti po pisavi v leta okoli 1500, a po edinem datiranem pripisu pred leto 1505. Začetek petega seznama je datiran s 24. decembrom 1513.

Priimek Roba se prvič pojavi v tretjem seznamu, toda nosi ga *ser Johanes ser Bernardj*, ki je brez priimka zapisan že v drugem seznamu.

V četrtem seznamu je že več Robov. Tako *ser Antonius Roba*, *ser Bernardinus Roba*, *ser Bonomus Roba*, *ser Bernardus Roba quondam ser Johanis*, verjetno sin Johanesa

iz prejšnjega seznama, ter še drugi *Bernardus Roba*.

Pozneje se je družina znatno razmnožila. Ko je dne 25. aprila 1666 miljska duhovščina sestavila prvi *status animarum*, so pripadniki te družine živeli že v štirinajstih različnih gospodinjstvih.⁵

O njeni narodnosti nimamo nobenih neposrednih podatkov. Po tem, da je v Miljah vedno prevladovalo romansko prebivalstvo, moremo sklepati na pripadnost romanski jezikovni skupini, bodisi da so kot stari Miljčani govorili svoje staro ladinsko narečje, bodisi da so kot beneški priseljenci iz časa po predaji mesta Benetkam govorili beneško narečje. V takem okolišu, ki je bil preko 90-odstotno romanski, nekoliko preseneča ugotovitev, da so nekateri člani te družine nosili slovenske vzdeveke. Tako je imel 1. oktobra 1581. leta poročeni Bernardo Robba vzdevek Zajec (*Saiez*), Paolo, oče 15. aprila 1606. leta rojenega Giovannija Robbe, pa Kozica (*Cusizza*).⁶

Četudi je rod Francesca Robbe zagotovo iz Milj, Milje le niso njegov rojstni kraj. Okoli leta 1698 se namreč v Miljah ni rodil sploh noben Francesco Robba. Najbliže temu letu se je rodil 19. oktobra 1704 Francesco Antonio Robba, ki je pa umrl že 9. novembra istega leta.⁷ Naslednji, ki bi utegnil priti v poštev, je 19. avgusta 1705 rojeni Francesco Bernardo Robba. Toda tudi ta je umrl zelo mlad, namreč 18. oktobra 1708.⁸ Naslednji Francesco Robba je 29. marca 1710 rojeni Francesco Niccolò, ki je pa na vsak način premlad.⁹ Zadnji pred letom 1698 rojeni Francesco Robba je 9. februarja 1677 krščen Francesco Apollonio. Iz odštevanja,

ki ga je poznejša roka dodala ob robu zapiska o krstu,¹⁰ je mogoče sklepati, da je ta Francesco Robba umrl leta 1752 v starosti 75 let. Res najdemo pri 2. avgustu 1752 zapis, ki pravi, da je tega dne umrl duhovnik Francesco Robba, star 75 let.¹¹

Iz navedenega sledi, da kipar Francesco Robba ni bil rojen v Miljah, a iz pregleda tržaške krstne knjige sledi, da vsaj v času od 1. januarja 1691 do 27. septembra 1705 ni bil rojen niti tam.

OPOMBE

1. Viktor Steska, Ob tristoletnici Šentjakobske cerkve v Ljubljani, Ljubljana 1915, str. 12. — 2. Francè Stelè, Umetnost v Primorju, Ljubljana

1960, str. 185. — 3. Melita Stelè, Francesco Robba, Slovenski biografski leksikon, 9 (1960), str. 111. — 4. Tržaški mestni arhiv, Statuti di Muggia dell'anno 1420 (B EE 7/II). Prvi seznam je na ff. 108'—109' in ima naslov Numerus nobilium terre Mugle, drugi na f. 110, ima naslov Nobiles de consilio maiori terre Mugle, tretjemu, na f. 110', manjkata začetek in naslov, četrti, ki je na f. 111, nosi naslov Nobiles de consilio terre Mugle, peti na f. 111', pa Nobiles de consilio majorj. — 5. Župnijski arhiv v Miljah, Liber status animarum, 1666 die XXV aprilis (60). — 6. Ibidem, Matrimoni libro I in Liber baptizatorum I. — 7. Ibidem, Liber baptizatorum V in Liber mortuorum III. — 8. Ibidem, Liber baptizatorum V in Liber mortuorum III. — 9. Ibidem, Liber baptizatorum V. — 10. Ibidem, Liber baptizatorum IV. — 11. Ibidem, Liber mortuorum III.

SEVERNA EMONSKA VRATA POD TRASO TITOVE CESTE V LJUBLJANI

LJUDMILA PLESNICAR-GEC

Zgodaj spomladi leta 1963 je komunalni sklad občinske skupščine Ljubljana-Center pričel s pripravljalnimi deli za ureditev nove trase Titove ceste od Trga revolucije do Aškerčeve ceste. Z zaščitnimi izkopavanji »intra muros« smo pričeli že meseca marca. Z izkopavanji severnih mestnih vrat smo lahko pričeli šele meseca maja po odstranitvi Wurzbachove stavbe in debele cestne betonske plošče, ki je pokrivala izkopanine. Tako nam je uspelo predvsem s pomočjo investitorjev, ki so nam v veliki meri pomagali tako denarno kakor z delovno silo, da smo odkopali in dokumentirali območje, ki je bilo z rekonstrukcijo in razširitvijo ceste najbolj ogroženo.

Prva zaščitna izkopavanja na območju severnih vrat so potekala leta 1890. Simon Rutar piše v svojem poročilu o izkopaninah na Slovenskem leta 1890 takole: »Ko so namreč meseca avgusta in septembra kopali velik kanal od Ljubljanice čez Kongresni trg in dalje mimo igrišča do Vrtače ob Tržaški cesti, naleteli so na zelo imenitne starine. Najprej so izkopali pred Uršulinsko cerkvijo rimsko opeko in črepinje lončenih svetilk. Uprav pred Wurzbachovo nekdanj Zweyerjevo hišo v začetku Gradišča našli so glavna rimska vrata — porta praetoria — v globini dveh metrov pod sedanjimi tlemi. Odprtina vrat je sezala od sredine ulice pod hišo na nasprotni (severni) strani, tako da se njih širina ni mogla izmeriti. Ozidje je bilo blizu vrat 7 metrov debelo, medtem ko drugod niti 4 m debeline ne doseže. Nekoliko te debeline moramo gotovo vzeti na račun stol-

pov, ki so izvestno stali na obeh straneh vrat. Zanimivo je, da se je našlo med vrati 7 velikanskih železnih žrebljev z mogočno glavo. 15 cm daleč od glave so bili zakrivljeni in potem blizu osti še jedenkrat pregnjeni. Na njih so se še dobro poznali leseni ostanki, katere je rja k železu prilepila. Ni mogoče torej dvomiti, da so bila s temi žreblji mestna vrata okovana. Med vratno odprtino so našli štirioglat kamen z okroglo izdolbeno jamo. Mogoče je, da so vanj zapah vtikali, s katerim so debela vrata od zadej še bolj pričvrščali.«¹

Zgodovina arheoloških raziskav na območju utrjenega mesta Emone, predvsem pa poskusi, določiti razprostranjenost in obseg obzidja, segajo še v Valvasorjev čas. Prvi arheolog amater je bil Ludvik Schönleben, sin takratnega ljubljanskega župana. O njem poroča Valvasor,² da je kopal na območju današnjega novega Trga revolucije. Floris obzidja po Valvasorju se ne razlikuje mnogo od realnega stanja, razlika je v številu obrambnih stolpov in v obliki, ki je po Valvasorju kvadratna. Iz tega lahko sklepamo, da so bile ruševine na površju in da je nekoliko natančnejši opazovalec lahko rekonstruiral tloris antičnega mesta. Ne smemo pozabiti še na dejstvo, da je bilo, kakor nam pozneje prča Linhartov načrt,³ območje rimske naselbine le parcialno zazidano in da so bili zaradi tega celi arheološki kompleksi popolnoma nedotaknjeni od časov, ko so zidovi obzidja in stanovanjskih hiš služili kot neizčrpen vir stavbnega gradiva srednjeveški Ljubljani. Tudi Hitzingerjev⁴ načrt iz